



Research Article

Modeling the Structural Equations of Extraversion and Conduct Disorder with the Mediating Role of Moral Intelligence in Juveniles of Correctional Center

Marzieh Ganjavi¹, Alireza Manzari Tavakoli^{2,*}, Zahra Zeinaddiny Meimand²

¹ Department of Educational Science and Psychology, Zarand Branch, Islamic Azad University, Zarand, Iran

² Department of Educational Science and Psychology, Kerman Branch, Islamic Azad University, Kerman, Iran

* **Corresponding author:** Alireza Manzari Tavakoli, Department of Educational Science and Psychology, Kerman Branch, Islamic Azad University, Kerman, Iran. Email: manzari.a@gmail.com

DOI: [10.61186/jams.27.3.154](https://doi.org/10.61186/jams.27.3.154)

How to Cite this Article:

Ganjavi M, Manzari Tavakoli A, Zeinaddiny Meimand Z. Modeling the Structural Equations of Extraversion and Conduct Disorder with the Mediating Role of Moral Intelligence in Juveniles of Correctional Center. *J Arak Uni Med Sci.* 2024;27(3): 154-63. DOI: [10.61186/jams.27.3.154](https://doi.org/10.61186/jams.27.3.154)

Received: 03.04.2024

Accepted: 14.06.2024

Keywords:

Extroversion;
Behavior disorder;
Delinquency;
Moral intelligence;
Teenagers

© 2024 Arak University of Medical Sciences

Abstract

Introduction: Delinquency is a serious challenge for teenagers and has significant negative social effects. The main goal of this research was to find out the structural equation modeling of extraversion and delinquent behavior disorder: the mediating role of moral intelligence among the juveniles of Kerman Correctional Center.

Methods: This was a descriptive correlational research of structural equation model type. The statistical population of this research was made up of 80 juveniles of Kerman Correctional Center, who were selected and studied by simple random sampling using Morgan's table. To collect information, Hans Eysenck's (1963) Personality Type Questionnaire, Goodman's Conduct Disorder Questionnaire (1997), Aiti Juvenile Delinquency Questionnaire (2013) and Link and Keel's Moral Intelligence Questionnaire (2005) were used. Descriptive and inferential statistics (structural equation modeling) were used for data analysis through SPSS-28 and Smart PLS-3 software.

Results: The results of this research showed that there is a direct and positive relationship between extraversion and juvenile delinquency. There is a significant direct and positive relationship between conduct disorder and juvenile delinquency. There is a direct and positive relationship between extroversion and moral intelligence of teenagers. There is a significant direct and negative relationship between conduct disorder and moral intelligence of adolescents. There is a direct negative relationship between moral intelligence and delinquency. There was no relationship between extraversion and juvenile delinquency as a mediator of moral intelligence. There was no relationship between conduct disorder and juvenile delinquency with the mediating role of moral intelligence.

Conclusions: According to the results, it can be acknowledged that moral intelligence is an effective component of delinquency affected by extroversion and behavior disorder in teenagers. Therefore, education and training programs should be implemented to strengthen moral intelligence in schools and families, because these programs can strengthen moral skills and moral decision-making power in teenagers and help reduce behavioral disorders and, as a result, delinquency.

مدل‌یابی معادلات ساختاری برون‌گرایی و اختلال سلوک با بزهکاری با نقش میانجی هوش اخلاقی در نوجوانان کانون اصلاح و تربیت

مرضیه گنجوی^۱، علیرضا منظری توکلی^{۲*}، زهرا زین الدینی میمند^۲

^۱ گروه علوم تربیتی و روانشناسی، واحد زرنده، دانشگاه آزاد اسلامی، زرنده، ایران

^۲ گروه علوم تربیتی و روانشناسی، واحد کرمان، دانشگاه آزاد اسلامی، کرمان، ایران

* نویسنده مسئول: علیرضا منظری توکلی، گروه علوم تربیتی و روانشناسی، واحد کرمان، دانشگاه آزاد اسلامی، کرمان، ایران.

ایمیل: manzari.a@gmail.com

DOI: 10.61186/jams.27.3.154

چکیده

تاریخ دریافت: ۱۴۰۳/۱/۱۵

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۳/۳/۲۵

واژگان کلیدی:

برونگرایی؛

اختلال سلوک؛

بزهکاری؛

هوش اخلاقی؛

نوجوانان

تمامی حقوق نشر برای دانشگاه
علوم پزشکی اراک محفوظ است.

مقدمه: بزهکاری یک چالش جدی برای نوجوانان است و تأثیرات منفی اجتماعی قابل توجهی می‌گذارد. هدف اصلی این پژوهش، مدل‌یابی معادلات ساختاری برون‌گرایی و اختلال سلوک با بزهکاری: نقش میانجی هوش اخلاقی در نوجوانان کانون اصلاح و تربیت شهر کرمان بود. **روش کار:** این پژوهش توصیفی-همبستگی و از نوع مدل معادلات ساختاری بود. جامعه آماری این پژوهش را کلیه نوجوانان کانون اصلاح و تربیت شهر کرمان به تعداد ۸۰ نفر تشکیل دادند که با استفاده از جدول مورگان نمونه ۶۶ نفره به روش نمونه‌گیری تصادفی ساده انتخاب و مورد مطالعه قرار گرفتند. برای جمع‌آوری اطلاعات از پرسش‌نامه‌های تیپ شخصیتی هانس آیزنک (۱۹۶۳)، پرسش‌نامه اختلال سلوک گودمن (۱۹۹۷)، پرسش‌نامه بزهکاری نوجوانان آیتی (۱۳۹۳) و پرسش‌نامه هوش اخلاقی لینک و کیل (۲۰۰۵) استفاده شد. برای تجزیه تحلیل داده‌ها از ضریب همبستگی Pearson، رگرسیون و مدل‌سازی معادلات ساختاری مورد استفاده قرار گرفت. **یافته‌ها:** نتایج این تحقیق نشان داد که بین برون‌گرایی با بزهکاری نوجوانان رابطه‌ی مستقیم و مثبت معنی‌داری وجود دارد ($r = 0.564$ ، $P = 0.001$). بین اختلال سلوک با بزهکاری نوجوانان، رابطه مستقیم و مثبت معنی‌داری وجود دارد ($r = 0.541$ ، $P = 0.001$). بین برون‌گرایی با هوش اخلاقی نوجوانان، رابطه مستقیم و مثبت معنی‌داری وجود دارد ($r = 0.473$ ، $P = 0.001$). بین اختلال سلوک با هوش اخلاقی نوجوانان، رابطه مستقیم و منفی معنی‌داری وجود دارد ($r = -0.863$ ، $P = 0.001$). بین هوش اخلاقی و بزهکاری، رابطه مستقیم منفی وجود دارد ($r = -0.536$ ، $P = 0.001$). بین برون‌گرایی با بزهکاری نوجوانان با نقش میانجی هوش اخلاقی، رابطه‌ی وجود نداشت. بین اختلال سلوک با بزهکاری نوجوانان با نقش میانجی هوش اخلاقی، رابطه‌ی وجود نداشت. **نتیجه‌گیری:** با توجه به نتایج حاصل، می‌توان اذعان داشت که هوش اخلاقی به عنوان مؤلفه‌ای اثرگذار بر بزهکاری متأثر از برون‌گرایی و اختلال سلوک در نوجوانان می‌باشد. بنابراین برنامه‌های تربیتی و آموزشی برای تقویت هوش اخلاقی در مدارس و خانواده‌ها اجرا شود، چون این برنامه‌ها می‌توانند مهارت‌های اخلاقی و قدرت تصمیم‌گیری اخلاقی را در نوجوانان تقویت کنند و به کاهش اختلال سلوک و در نتیجه بزهکاری کمک نمایند.

ارجاع: گنجوی مرضیه، منظری توکلی علیرضا، زین الدینی میمند زهرا. مدل‌یابی معادلات ساختاری برون‌گرایی و اختلال سلوک با بزهکاری با نقش میانجی هوش اخلاقی در نوجوانان کانون اصلاح و تربیت. مجله دانشگاه علوم پزشکی اراک ۲۷؛ ۱۴۰۳؛ (۳): ۱۶۳-۱۵۴.

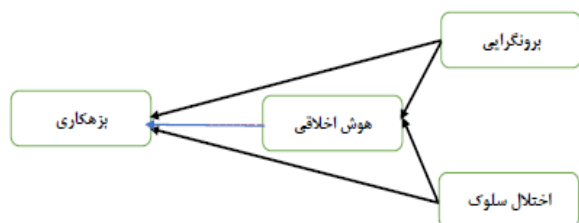
مقدمه

شخصیتی است، به عنوان متغیر اول در ارتباط با بزهکاری نوجوانان مورد بررسی قرار می‌گیرد (۴). ویژگی‌های شخصیتی، صفات پایداری هستند که از موقعیتی به موقعیت دیگر چندان تغییر نمی‌کنند، آن‌ها گرایش‌هایی با ثبات و بادوام پاسخ‌دهی به شیوه‌ی یکسان به محرک‌های مختلف می‌باشند و می‌توانند پیش‌بینی کننده‌ی رفتار فرد در موقعیت مختلف باشند (۵). برون‌گرایی به تمایل فرد به جستجوی تعامل اجتماعی، تحریک و انرژی گرفتن توسط عوامل بیرونی اشاره دارد (۶). برون‌گراها اغلب با اشتیاق به

بزهکاری، یک مسأله پیچیده است که تأثیرات گسترده‌ای را بر افراد متخلف و جامعه دارد (۱). بزهکاری به عمل ارتکاب جرم یا انجام فعالیت‌های غیرقانونی اطلاق می‌شود، به ویژه توسط نوجوانانی که هنوز بالغ به حساب نمی‌آیند (۲). علل بزهکاری چند وجهی است. کنترل کم بر خود، فقدان ارزش‌های اخلاقی و ویژگی‌های شخصی می‌تواند به رفتار بزهکارانه کمک کند (۳). برون‌گرایی که یکی از مؤلفه‌های ویژگی‌های

نتایج پژوهش Rydz و Dacka نشان داد که برون‌گرایی، سازگاری و وظیفه‌شناسی پنج ویژگی بزرگ شخصیت با صلاحیت اخلاقی یک پیش‌بینی کننده قابل توجه چهار بعد بزرگ شخصیت است و برون‌گرایی نقش بالقوه‌ای در استدلال اخلاقی بازی می‌کند (۱۷).

تحقیق در مورد رابطه بین برون‌گرایی و اختلال سلوک، به ویژه بررسی نقش واسطه‌ای هوش اخلاقی در نوجوانان، به دلایل متعددی ضروری است. اولاً، درک عواملی که به رفتار بزهکارانه کمک می‌کنند برای توسعه راهبردهای پیشگیری و مداخله مؤثر حیاتی است. با بررسی نقش برون‌گرایی و هوش اخلاقی در این زمینه، این تحقیق می‌تواند مکانیسم‌های زیربنایی بالقوه‌ای را که بر بزهکاری تأثیر می‌گذارد، روشن کند. شکاف پژوهشی در این زمینه در کاوش محدود نقش واسطه‌ای هوش اخلاقی در رابطه بین برون‌گرایی و اختلال رفتار بزهکارانه در میان نوجوانان نهفته است. در حالی که مطالعات قبلی ارتباط بین ویژگی‌های شخصیتی مانند برون‌گرایی و بزهکاری را بررسی کرده‌اند، مکانیسم خاصی که از طریق آن هوش اخلاقی ممکن است بر این رابطه تأثیر بگذارد، هنوز مورد مطالعه قرار نگرفته است. پرداختن به این شکاف تحقیقاتی ضروری است، زیرا درک جامع‌تری از تعامل پیچیده بین برون‌گرایی، هوش اخلاقی و رفتار بزهکارانه در نوجوانان ارائه می‌دهد. با بررسی نقش واسطه‌ای هوش اخلاقی، این مطالعه می‌تواند به طور بالقوه نشان دهد که چگونه استدلال اخلاقی، تصمیم‌گیری اخلاقی و همدلی ممکن است بر رابطه بین برون‌گرایی و بزهکاری تأثیر بگذارد. در نهایت، این پژوهش پتانسیل ایجاد مداخلات هدفمند و برنامه‌های پیشگیری را دارد که بر تقویت هوش اخلاقی به عنوان وسیله‌ای برای کاهش رفتار بزهکارانه در میان نوجوانان با سطوح مختلف برون‌گرایی تمرکز دارند. بنابراین مدل مفهومی پژوهش بر اساس شکل زیر مفروض می‌شود.



شکل ۱. مدل مفهومی پژوهش

روش کار

تحقیق حاضر از نظر اهداف خود تحقیقات کاربردی است و با توجه به ماهیت موضوع و اهداف پژوهش توصیفی-پیمایشی از نوع همبستگی و مدل معادلات ساختاری می‌باشد. جامعه آماری تحقیق شامل کلیه نوجوانان کانون اصلاح و تربیت شهر کرمان در سال ۱۴۰۲ بودند که تعداد آنها ۸۰ نفر بود. با استفاده از جدول مورگان نمونه‌ای به حجم ۶۶ نفر و به روش نمونه‌گیری تصادفی ساده انتخاب و مورد مطالعه قرار گرفتند.

در این پژوهش از پرسش‌نامه برون‌گرایی آیزنک (۱۹۶۳) استفاده شده و تنها از مؤلفه برون‌گرایی این پرسش‌نامه که شامل ۲۱ سؤال است، استفاده گردید و در دو طیف لیکرت بلی (۱) و خیر (۲) می‌باشد. با توجه به این که

موقعیت‌های اجتماعی و تمایل آن‌ها به کسب انرژی، از بودن در کنار دیگران مشخص می‌شوند. آن‌ها از بودن در مرکز توجه، مشارکت در گفتگو و شرکت در فعالیت‌های گروهی لذت می‌برند (۷).

از موارد دیگری که در بزهکاری نوجوانان تأثیر دارد، اختلال سلوک می‌باشد. ستیزی که از کودکی آغاز می‌شود متأسفانه یکی از ویژگی‌های بارز کودکانی است که در مراکز اصلاح و تربیت نگهداری می‌شوند (۸). اختلال سلوک می‌تواند به کنش‌وری روانی-اجتماعی نوجوانان در خانواده و جامعه آسیب برساند. نوجوانان دارای اختلال سلوک در انطباق رفتار خود با انتظارات والدین، دیگران و هنجارهای اجتماعی ناتوان هستند. آن‌ها تمایل شدیدی برای انجام رفتارهای خطرناک و بی‌پروا دارند (۹). این اختلال با توجه به اختلال‌های طبقه‌بندی شده، در طبقه اختلال‌های رفتاری برون نمود قرار می‌گیرد که مشخصه مهم‌تر آن پرخاشگری و تجاوز به حقوق دیگران است. در این اختلال الگوی تکراری و پابرجای رفتار که طی آن فرد حقوق اولیه دیگران را نقض می‌کند، دیده می‌شود (۱۰).

در ارتباط با ویژگی‌های شخصیتی و اختلال سلوک نوجوانان بزهکار، هوش اخلاقی نقش میانجی را ایفا می‌کند (۱۱). هوش اخلاقی نوجوانان با اشاره به توانایی آن‌ها در درک و به کارگیری اصول اخلاقی در افکار، اعمال و روابطشان، برای رشد کلی آن‌ها به عنوان افراد مسئول بسیار مهم است. هوش اخلاقی نوجوانان به دلیل تأثیر قابل توجهی که بر رشد فردی، روابط و رفاه اجتماعی آن‌ها دارد، یک منطقه نگران‌کننده است (۱۲).

نوجوانان در معرض دوره‌های پیچیده اخلاقی، فشار همسالان و هنجارهای اجتماعی هستند که ممکن است با ارزش‌های اخلاقی در تضاد باشد. فقدان برنامه‌های آموزش اخلاقی جامع و تأکید محدود بر استدلال اخلاقی و مهارت‌های تصمیم‌گیری اخلاقی، مانع از توانایی آن‌ها در جهت‌یابی مؤثر بر این چالش‌ها می‌شود. نوجوانان ممکن است برای انتخاب‌های اخلاقی درست، همدلی و حفظ روابط سالم دچار مشکل شوند که منجر به عواقب منفی برای خود و جامعه در کل می‌شود. (۱۳).

دادخواه کلاشمی و همکاران، در پژوهش خود دریافتند که والدین بررسی شده به طور متوسط، ویژگی‌های شخصیتی درون‌گرایی، روان‌آزده‌گرایی و دروغ‌پردازی داشتند، فاقد ویژگی شخصیتی برون‌گرایی و روان‌گسسته‌گرایی بودند. همچنین والدین بررسی شده به طور متوسط، در بخش راهبردهای هیجان‌محور در مقایسه با راهبردهای مسأله‌محور نمرات بیشتری کسب کردند و در نتیجه دارای رفتار مقابله‌ای هیجان‌محور بودند (۸).

Mohagheghi و همکاران در پژوهش خود نشان دادند که اثر هوش اخلاقی، صداقت-فروتنی، وظیفه‌شناسی و تجربه‌گرایی بر خود‌فراروی و اثر هوش اخلاقی، صداقت-فروتنی، وظیفه‌شناسی و تجربه‌گرایی و اثر خود-فراروی، بر رفتار اخلاقی مثبت و معنی‌دار بودند (۱۴).

جوهری و علیجانی، در پژوهش خود نشان دادند که تفاوت معنی‌داری بین نوجوانان عادی و نوجوانان دارای اختلال سلوک در ویژگی‌های شخصیتی و مؤلفه‌های آن (از جمله برون‌گرایی) وجود دارد (۵).

معظمی و دادگر در پژوهشی نشان دادند که بین اختلال سلوک و بزهکاری در دختران نوجوان ارتباط مستقیم و معنی‌داری وجود دارد (۱۵). سکار و باهوانسواری دریافتند که سوء مصرف مواد و اختلال سلوک باهم مرتبط هستند و نقش مهمی در رفتار بزهکارانه کودکان دارند (۱۶).

پرسش‌نامه مورد نظر استاندارد است و در پژوهش‌های متعدد مورد استفاده قرار گرفته است، بنابراین روایی آن مورد تأیید است و از طرفی دیگر، روایی پرسش‌نامه توسط پاسخ‌دهندگان، اساتید و تحلیل عاملی تأییدی مورد تأیید قرار گرفت.

در پژوهش جوهری و علیجانی، میزان ضریب پایایی با روش آلفای کرونباخ $0/80$ و روایی محتوایی و صوری آن نیز مطلوب گزارش شد. پایایی این پرسش‌نامه در پژوهش حاضر با استفاده از آلفای کرونباخ $0/72$ به دست آمد (۵).

پرسش‌نامه اختلال سلوک نیز توسط گودمن (۱۹۹۷) (به نقل از منع ۱۸) ساخته شده است که دارای ۳۵ سؤال می‌باشد. طیف پاسخگویی به این پرسش‌نامه ۵ گزینه‌ای لیکرت است (هرگز = ۱ تا همیشه = ۵). با توجه به این که پرسش‌نامه مورد نظر استاندارد است و در پژوهش‌های متعدد مورد استفاده قرار گرفته است، بنابراین روایی آن مورد تأیید است و از طرفی دیگر، روایی پرسش‌نامه توسط پاسخ‌دهندگان، اساتید و تحلیل عاملی تأییدی مورد تأیید قرار گرفت.

در پژوهش Amirkhanloo و همکاران، میزان ضریب پایایی با روش آلفای کرونباخ $0/78$ به دست آمد و روایی محتوایی و صوری آن نیز مورد تأیید قرار گرفت. پایایی این پرسش‌نامه در پژوهش حاضر با استفاده از آلفای کرونباخ $0/74$ به دست آمد که نشان از پایایی این پرسش‌نامه دارد (۱۸).

پرسش‌نامه بزهکاری نوجوانان توسط آیتی (۱۳۹۳) (به نقل از منبع ۱۹) ساخته شده است. این پرسش‌نامه، ۱۹ سؤال دارد. طیف پاسخگویی به این پرسش‌نامه ۵ گزینه‌ای لیکرت است (کاملاً موافقم = ۵ تا کاملاً مخالفم = ۱). با توجه به این که پرسش‌نامه مورد نظر استاندارد است و در پژوهش‌های متعدد مورد استفاده قرار گرفته است، از طرفی دیگر، روایی پرسش‌نامه توسط پاسخ‌دهندگان، اساتید و تحلیل عاملی تأییدی مورد تأیید قرار گرفت. در پژوهش Fatemi و همکاران (۱۹)، میزان ضریب پایایی با روش آلفای کرونباخ $0/75$ به دست آمد و روایی آن نیز با روش تحلیل عاملی تأییدی مطلوب گزارش شد. پایایی این پرسش‌نامه در پژوهش حاضر با استفاده از آلفای کرونباخ $0/78$ به دست آمد که نشان از پایایی این پرسش‌نامه دارد.

پرسش‌نامه هوش اخلاقی توسط لینک و کیل (۲۰۰۵) و در قالب ۴۰ سؤال ساخته شده است. هر سؤال روی طیف پنج درجه‌ای لیکرت (خیلی کم = ۱ تا خیلی زیاد = ۵) است. با توجه به این که پرسش‌نامه مورد نظر استاندارد است و در پژوهش‌های متعدد مورد استفاده قرار گرفته است، از طرفی دیگر، روایی پرسش‌نامه توسط پاسخ‌دهندگان، اساتید و تحلیل عاملی تأییدی مورد تأیید قرار گرفت. در پژوهش اخلاقیان و همکاران (۲۰)، میزان ضریب پایایی با روش آلفای کرونباخ $0/79$ به دست آمد و روایی محتوایی و صوری آن نیز مورد تأیید قرار گرفت. پایایی این پرسش‌نامه در پژوهش حاضر با استفاده از آلفای کرونباخ $0/71$ به دست

آمد که نشان از پایایی این پرسش‌نامه دارد.

برای تجزیه و تحلیل داده‌ها از نرم افزار SPSS نسخه ۲۸ (version 28, IBM Corporation, Armonk, NY) و Smart PLS3 و از آزمون‌های ضریب همبستگی، تحلیل عاملی تأییدی و مدل معادلات ساختاری در سطح معنی‌داری $P < 0/05$ استفاده شد. این مقاله دارای کد اخلاق IR.KMU.REC.1401.557 از دانشگاه آزاد اسلامی واحد کرمان است.

یافته‌ها

از ۶۶ پرسش‌نامه جمع‌آوری شده، جنسیت ۴۳ نفر (۶۵/۲ درصد) پسر و ۲۳ نفر (۳۴/۸ درصد) دختر بودند. سن ۱۳ نفر (۱۹/۷ درصد) بین ۱۲ تا ۱۴ سال، ۲۰ نفر (۳۰/۳ درصد) بین ۱۴ تا ۱۶ سال و ۳۳ نفر (۵۰ درصد) بین ۱۶ تا ۱۸ سال سن داشته‌اند. میزان سواد والدین ۳۸ نفر (۵۷/۶ درصد) زیر دیپلم، ۱۹ نفر (۲۸/۸ درصد) تا فوق دیپلم و ۹ نفر (۱۳/۶ درصد) دارای مدرک لیسانس بوده‌اند.

در جدول ۱ شاخص‌های توصیفی متغیرها شامل میانگین، انحراف استاندارد، چولگی و کشیدگی ارائه شده‌اند. شاخص‌های میانگین و انحراف استاندارد متغیرها نشانگر پراکندگی مناسب داده‌ها و شاخص‌های چولگی و کشیدگی حاکی از طبیعی بودن توزیع متغیرهای پژوهش می‌باشند. در مدل یابی علی، توزیع متغیرها باید نرمال باشد. قدر مطلق چولگی و قدر مطلق کشیدگی متغیرها به ترتیب نباید از ۳ و ۱۰ بیشتر باشد. با توجه به جدول ۱ قدر مطلق چولگی و کشیدگی تمامی متغیرها کمتر از مقادیر مطرح می‌باشد. بنابراین پیش‌فرض مدل‌یابی علی یعنی نرمال بودن تک متغیری برقرار است. همچنین مقادیر پایایی مرکب و آلفای کرونباخ برای متغیرهای تحقیق بالای $0/7$ است که این امر حاکی از روایی همگرایی قابل قبول است. مقادیر به دست آمده برای شاخص (AVE) بیشتر از $0/05$ است که نشان دهنده روایی می‌باشد.

چنانچه در جدول ۲ مشاهده می‌شود بین تمام متغیرهای پژوهش رابطه معنی‌داری وجود دارد. اما رابطه هوش اخلاقی با بزهکاری و اختلال سلوک منفی می‌باشد. بین برونگرایی با بزهکاری نوجوانان رابطه مستقیم و مثبت معنی‌داری وجود دارد ($P = 0/001$ ، $r = 0/564$). بین اختلال سلوک با بزهکاری نوجوانان رابطه مستقیم و مثبت معنی‌داری وجود دارد ($r = 0/541$). بین برونگرایی با هوش اخلاقی نوجوانان رابطه مستقیم و مثبت معنی‌داری وجود دارد ($P = 0/001$ ، $r = 0/473$). بین اختلال سلوک با هوش اخلاقی نوجوانان رابطه مستقیم و منفی معنی‌داری وجود دارد ($r = -0/863$). بین هوش اخلاقی و بزهکاری رابطه مستقیم منفی وجود دارد ($P = 0/001$). بین برونگرایی با بزهکاری نوجوانان با نقش میانجی هوش اخلاقی رابطه‌ای وجود نداشت. بین اختلال سلوک با بزهکاری نوجوانان با نقش میانجی هوش اخلاقی رابطه‌ای وجود نداشت.

جدول ۱. شاخص‌های توصیفی متغیرها

متغیر	میانگین	انحراف معیار	چولگی	کشیدگی	آلفای کرونباخ	پایایی ترکیبی	AVE
برونگرایی	۳۴/۳۰	۳/۶۹	-۱/۲۵۸	۱/۵۹۰	۰/۷۲	۰/۹۶	۰/۶۲
اختلال سلوک	۱۲۶/۵۳	۲۰/۱۸	۱/۵۱۸	۲/۹۲۵	۰/۷۱	۰/۸۳	۰/۵۶
بزهکاری	۷۸/۷۷	۷/۷۰	-۱/۵۴۱	-۲/۳۲۱	۰/۷۴	۰/۷۱	۰/۵۳
هوش اخلاقی	۱۰۳/۱۹۷	۲۰/۱۶	-۱/۳۲۷	-۰/۸۲۴	۰/۷۶	۰/۸۲	۰/۵۳

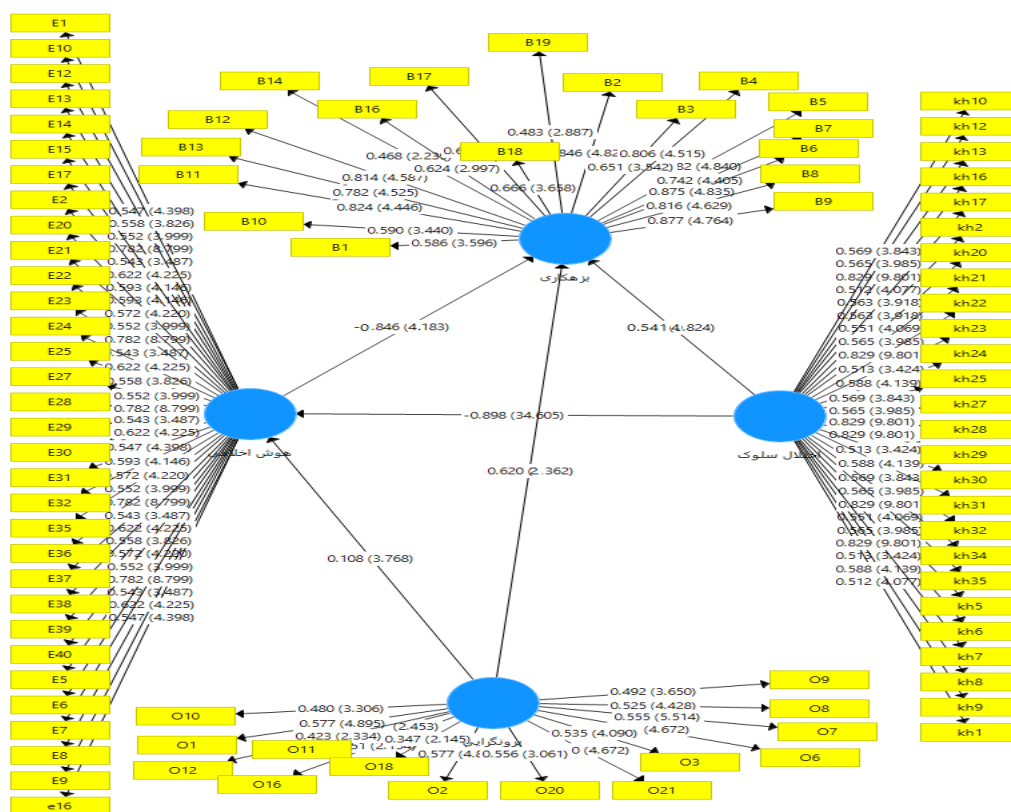
جدول ۲. ماتریس همبستگی متغیرهای پژوهش

متغیر	۱	۲	۳	۴	سطح معنی‌داری
اختلال سلوک	۱				
برونگرایی	۰/۵۰۹	۱			۰/۰۰۱
هوش اخلاقی	-۰/۸۶۳	۰/۴۷۳	۱		۰/۰۰۱
بزهکاری	۰/۵۴۱	۰/۵۶۴	-۰/۵۳۶	۱	۰/۰۰۱

اگر مقدار بارعاملی بین سؤالات پرسش‌نامه و متغیرهای مکنون بیشتر از ۰/۴ باشد، نتیجه می‌گیریم سؤالی که برای آن سازه به کار برده‌ایم به خوبی متغیر مکنون مورد نظر را سنجیده است. از طرفی مقدار آماره t در واقع ملاک اصلی تأیید یا رد فرضیات است. اگر این مقدار آماره از ۱/۹۶ بیشتر باشد نتیجه می‌گیریم که آن فرضیه در سطوح ۹۵ درصد تأیید می‌شود.

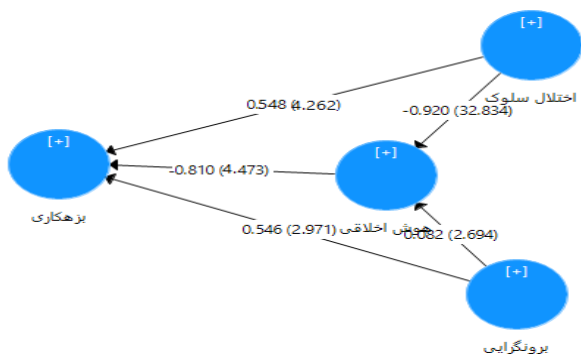
جدول ۳. مقادیر بار عاملی و متناظر آماره t و سطح معنی‌داری برای متغیرهای پژوهش مدل معادلات ساختاری

متغیرهای پژوهش	سؤالات	مقدار بار عاملی	سطح معنی‌داری	آماره t	متغیرهای پژوهش	سؤالات	مقدار بار عاملی	سطح معنی‌داری	آماره t
برون‌گرایی	۱	۰/۵۷۷	۰/۰۰۱	۴/۹۵۵	هوش اخلاقی	۷	۰/۵۸۶	۰/۰۰۱	۳/۴۵۶
	۲	۰/۵۷۷	۰/۰۰۱	۴/۹۵۵		۸	۰/۵۴۳	۰/۰۰۱	۳/۴۸۷
	۳	۰/۵۳۵	۰/۰۰۱	۴/۳۴۰		۹	۰/۶۶۲	۰/۰۰۱	۴/۴۰۲
	۶	۰/۶۳۰	۰/۰۰۱	۴/۵۷۹		۱۰	۰/۵۵۸	۰/۰۰۱	۳/۹۰۰
	۷	۰/۵۵۵	۰/۰۰۱	۵/۵۲۰		۱۲	۰/۵۵۲	۰/۰۰۱	۳/۷۹۲
	۸	۰/۵۲۵	۰/۰۰۱	۴/۴۶۸		۱۳	۰/۷۸۲	۰/۰۰۱	۸/۹۴۸
	۹	۰/۴۹۲	۰/۰۰۱	۳/۹۱		۱۴	۰/۵۴۳	۰/۰۰۱	۳/۴۸۷
	۱۱	۰/۴۰۲	۰/۰۰۱	۲/۴۹۸		۱۵	۰/۶۶۲	۰/۰۰۱	۴/۴۰۲
	۱۲	۰/۴۲۳	۰/۰۰۱	۲/۴۲۹		۱۷	۰/۵۹۳	۰/۰۰۱	۳/۴۴۳
	۱۶	۰/۳۵۱	۰/۰۰۱	۲/۲۶۲		۲۰	۰/۵۷۲	۰/۰۰۱	۴/۱۹۳
اختلال سلوک	۱۸	۰/۳۴۷	۰/۰۰۱	۲/۲۶۹	بزهکاری	۲۱	۰/۵۵۲	۰/۰۰۱	۳/۷۹۲
	۲۰	۰/۵۵۶	۰/۰۰۱	۳/۲۰۵		۲۲	۰/۷۸۲	۰/۰۰۱	۸/۹۴۸
	۲۱	-۰/۶۳۰	۰/۰۰۱	۴/۵۷۹		۲۳	۰/۵۴۳	۰/۰۰۱	۳/۴۸۷
	۱	۰/۵۱۲	۰/۰۰۱	۴/۱۰۳		۲۴	۰/۶۲۲	۰/۰۰۱	۴/۴۰۲
	۲	۰/۵۶۳	۰/۰۰۱	۴/۰۳۵		۲۵	۰/۵۵۸	۰/۰۰۱	۳/۹۰۰
	۵	۰/۵۵۱	۰/۰۰۱	۴/۰۳۵		۲۷	۰/۵۵۲	۰/۰۰۱	۳/۷۹۲
	۶	۰/۵۶۵	۰/۰۰۱	۳/۷۵۳		۲۸	۰/۷۸۲	۰/۰۰۱	۸/۹۴۸
	۷	۰/۸۲۹	۰/۰۰۱	۳/۴۳۳		۲۹	۰/۵۴۳	۰/۰۰۱	۳/۴۸۷
	۸	۰/۵۱۳	۰/۰۰۱	۳/۴۳۳		۳۰	۰/۶۶۲	۰/۰۰۱	۴/۴۰۲
	۹	۰/۵۸۸	۰/۰۰۱	۴/۳۱۱		۳۱	۰/۵۴۷	۰/۰۰۱	۴/۴۴۱
هوش اخلاقی	۱۰	۰/۵۶۹	۰/۰۰۱	۳/۹۱۲	بزهکاری	۳۲	۰/۵۹۳	۰/۰۰۱	۴/۴۴۳
	۱۲	۰/۵۶۵	۰/۰۰۱	۳/۷۵۳		۳۵	۰/۵۷۲	۰/۰۰۱	۴/۱۹۳
	۱۳	۰/۸۲۹	۰/۰۰۱	۹/۹۸۸		۳۶	۰/۵۵۲	۰/۰۰۱	۳/۷۹۲
	۱۶	۰/۵۱۲	۰/۰۰۱	۴/۱۰۳		۳۷	۰/۷۸۲	۰/۰۰۱	۸/۹۴۸
	۱۷	۰/۵۶۳	۰/۰۰۱	۴/۱۸۲		۳۸	۰/۵۴۳	۰/۰۰۱	۳/۴۸۷
	۲۰	۰/۵۵۱	۰/۰۰۱	۴/۰۳۵		۳۹	۰/۶۶۲	۰/۰۰۱	۴/۴۰۲
	۲۱	۰/۵۶۵	۰/۰۰۱	۳/۷۵۳		۴۰	۰/۵۵۸	۰/۰۰۱	۳/۹۰۰
	۲۲	۰/۸۲۹	۰/۰۰۱	۹/۹۸۸		۱	۰/۸۴۶	۰/۰۰۱	۴/۸۹۷
	۲۳	۰/۵۱۳	۰/۰۰۱	۳/۴۳۳		۲	۰/۶۵۱	۰/۰۰۱	۳/۵۴۲
	۲۴	۰/۵۸۸	۰/۰۰۱	۴/۳۱۱		۳	۰/۸۰۶	۰/۰۰۱	۴/۵۸۶
هوش اخلاقی	۲۵	۰/۵۶۹	۰/۰۰۱	۳/۹۱۲	بزهکاری	۴	۰/۸۸۲	۰/۰۰۱	۴/۹۹۲
	۲۶	۰/۵۶۵	۰/۰۰۱	۳/۷۵۳		۵	۰/۸۷۵	۰/۰۰۱	۴/۸۷۷
	۲۷	۰/۵۶۵	۰/۰۰۱	۳/۷۵۳		۶	۰/۷۴۲	۰/۰۰۱	۴/۴۶۲
	۲۸	۰/۸۲۹	۰/۰۰۱	۹/۹۸۸		۷	۰/۸۱۶	۰/۰۰۱	۴/۶۵۸
	۲۹	۰/۸۲۹	۰/۰۰۱	۳/۷۵۳		۸	۰/۸۷۷	۰/۰۰۱	۴/۸۴۱
	۳۰	۰/۸۲۹	۰/۰۰۱	۹/۹۸۸		۹	۰/۵۹۰	۰/۰۰۱	۳/۳۱۴
	۳۱	۰/۵۸۸	۰/۰۰۱	۴/۳۱۱		۱۰	۰/۸۲۴	۰/۰۰۱	۴/۳۷۷
	۳۲	۰/۵۶۹	۰/۰۰۱	۳/۹۱۲		۱۱	۰/۸۱۴	۰/۰۰۱	۴/۵۱۰
	۳۴	۰/۵۶۵	۰/۰۰۱	۳/۷۵۳		۱۲	۰/۷۸۲	۰/۰۰۱	۴/۵۲۰
	۳۵	۰/۸۲۹	۰/۰۰۱	۹/۹۸۸		۱۳	۰/۴۶۸	۰/۰۰۱	۲/۱۹۱
هوش اخلاقی	۱	۰/۵۴۷	۰/۰۰۱	۴/۴۴۱	بزهکاری	۱۴	۰/۶۲۴	۰/۰۰۱	۲/۹۱۹
	۲	۰/۵۹۳	۰/۰۰۱	۴/۴۴۳		۱۶	۰/۶۴۵	۰/۰۰۱	۳/۶۶۷
	۵	۰/۵۷۲	۰/۰۰۱	۳/۹۰۰		۱۷	۰/۶۶۶	۰/۰۰۱	۳/۵۷۵
	۶	۰/۵۵۲	۰/۰۰۱	۳/۷۹۲		۱۸	۰/۴۸۳	۰/۰۰۱	۲/۷۵۷
					۱۹	۰/۴۸۳	۰/۰۰۱	۲/۷۵۷	



شکل ۲. مقادیر بار عاملی و ضرایب مسیر معادلات ساختاری در متغیرهای پژوهش

فرضیه‌های پژوهش از فرمان Bootstrapping استفاده شد که خروجی حاصل ضرایب t و همچنین تخمین استاندارد را نشان می‌دهد (شکل ۳).



شکل ۳. اجرای مدل در حالت اعداد معنی‌داری و تخمین استاندارد

همچنین باید گفت که اگر مقدار ضریب مسیر بین متغیر مکنون و متغیر مکنون وابسته مثبت باشد نتیجه می‌گیریم که با افزایش متغیر مستقل شاهد افزایش در متغیر وابسته خواهیم بود و بالعکس اگر مقدار ضریب مسیر بین متغیر مکنون مستقل و متغیر مکنون وابسته منفی باشد نتیجه می‌گیریم که با افزایش متغیر مستقل شاهد کاهش در متغیر وابسته خواهیم بود. با توجه به نتایج جدول ۳ و همچنین شکل ۲ مشاهده می‌شود که بار عاملی و همچنین ضرایب مسیر در تمامی متغیرهای پژوهش در سطح قابل قبول می‌باشد (سؤالاتی که بار عاملی آن‌ها کمتر از مقدار قابل قبول بود از مدل نهایی حذف شدند). پس نتیجه می‌گیریم که متغیرهای پژوهش مدل اعتبار دارند و دارای برازش مناسب می‌باشند. در مرحله بعدی روابط بین متغیرها با استفاده از مدل معادلات ساختاری با استفاده از نرم‌افزار Smart PLS بررسی شد که در دو حالت اعداد معنی‌داری و تخمین استاندارد نتایج درج شد. در ابتدا، برای تأیید

جدول ۴. نتایج آزمون فرضیه‌های پژوهش

ردیف	فرضیه‌ها	ضرایب استاندارد شده	مقدار آماره تی	سطح معنی‌داری	وضعیت فرضیه
۱	برونگرایی با بزهکاری	۰/۵۴۶	۲/۹۷۱	۰/۰۰۱	تأیید
۲	اختلال سلوک با بزهکاری	۰/۵۴۸	۴/۲۶۲	۰/۰۰۱	تأیید
۳	برونگرایی با هوش اخلاقی	۰/۰۸۲	۲/۶۹۴	۰/۰۰۲	تأیید
۴	اختلال سلوک با هوش اخلاقی	-۰/۹۲۰	۳۲/۸۳۴	۰/۰۰۱	تأیید
۵	هوش اخلاقی با بزهکاری	-۰/۸۱۰	۴/۴۷۳	۰/۰۰۱	تأیید
۶	برونگرایی با بزهکاری با نقش میانجی هوش اخلاقی	-۰۳۰/۰	۱/۳۲	۰/۴۸۲	رد
۷	اختلال سلوک با بزهکاری با نقش میانجی هوش اخلاقی	-۰۲۷/۰	۱/۵۴	۰/۴۸۸	رد

وقتی مقدار t در بازه بیشتر $1/96$ و کمتر از $1/96$ - باشند، بیانگر معنی‌دار بودن پارامتر مربوطه و متعاقباً تأیید فرضیه‌های پژوهش است. همان‌گونه که در شکل ۳ و ۴ مشخص می‌باشد، ضرایب t بین فرضیه‌های یک تا پنج از $1/96$ بیشتر هستند که مبین تأیید بودن فرضیه‌های پژوهش است. اما در فرضیه‌های شش و هفت، مقدار آماره t کمتر از $1/96$ می‌باشد که فرضیات رد می‌شود. به عبارتی دیگر فرضیه‌های مستقیم در تمامی موارد تأیید شده‌اند اما با ورود متغیر میانجی هوش اخلاقی در بین دو تا متغیر مستقل (برونگرایی و اختلال سلوک) بابزهکاری، این رابطه معنی‌دار نشده است. قابل ذکر است که رابطه بین برونگرایی و اختلال سلوک با بزهکاری منفی می‌باشد. برای برازش کلی مدل بالا از شاخص‌های SRMR و NFI استفاده شد. مقدار مناسب شاخص SRMR نزدیک به صفر و مقدار مناسب شاخص NFI بالاتر از $0/9$ است. در این پژوهش مقدار شاخص SRMR، $0/081$ و شاخص NFI، $0/911$ به دست آمد که نشان می‌دهد که مدل پژوهش از برازش خوبی برخوردار است.

بحث

این پژوهش با هدف بررسی مدل معادلات ساختاری برونگرایی و اختلال سلوک با بزهکاری با نقش میانجی هوش اخلاقی در میان نوجوانان کانون اصلاح و تربیت شهر کرمان انجام شد. نتایج این مطالعه نشان داد که بین برونگرایی با بزهکاری نوجوانان رابطه مستقیم و مثبت معنی‌داری وجود دارد. نتایج این پژوهش با نتایج پژوهش جوهری و علیجانی (۵)، کربلایی و همکاران (۲۱) و Gungea و همکاران (۲۲) هم‌سو و هماهنگ بود.

در تبیین این یافته می‌توان گفت که برونگرایی ممکن است با رفتارهای خطرناک و جسورانه همراه باشد. این افراد تمایل دارند به فعالیت‌های ماجراجویانه و تحرک بیش از حد، که می‌تواند به رفتارهای غیرقانونی و بزهکارانه منجر شود (۲۱). همچنین برونگرایی معمولاً با نیاز به تحول و تحرک اجتماعی بیشتر همراه است. این نیاز ممکن است باعث شود که افراد برونگرا به تجربه رفتارهای غیرقانونی و مخالف قوانین بپردازند تا احساس اثرگذاری و تغییر در جامعه داشته باشند (۱۱).

همچنین، برونگرایی می‌تواند با کمبود کنترل و خودنظمی در رفتارها همراه باشد. افراد برونگرا ممکن است دشواری در تنظیم خواسته‌ها و تمهیدات خود و همچنین احساس نیاز به تحریک و هیجان بیشتر داشته باشند. این کمبود کنترل می‌تواند منجر به انجام رفتارهای غیرقانونی و بزهکارانه شود (۵). ممکن است با ناپایداری عاطفی و نیاز به تأیید دیگران همراه باشد. افراد برونگرا ممکن است به دنبال تأیید اجتماعی باشند و در صورت عدم احساس تأیید و توجه، به رفتارهای غیرقانونی و بزهکارانه روی آورند تا توجه و تأیید دیگران را به دست آورند. بنابراین، افراد با ویژگی‌های شخصیتی برونگرا به دلیل تمایل به رفتارهای خطرناک و جسورانه، نیاز به تحول و تحرک اجتماعی، کمبود کنترل و خودنظمی در رفتارها، و نیاز به تأیید دیگران ممکن است به بزهکاری دست بزنند (۲۲).

نتایج پژوهش نشان داد که بین اختلال سلوک با بزهکاری نوجوانان، رابطه مستقیم و مثبت معنی‌داری وجود دارد. نتایج این پژوهش با نتایج پژوهش معظمی و دادگر (۱۵) و Sekar و Bhuvaneswari (۱۶) هم‌سو و هماهنگ بود.

در تبیین این یافته می‌توان گفت که افراد با اختلال سلوک (که به عنوان اختلال شخصیتی ضد اجتماعی نیز شناخته می‌شود) ممکن است به بزهکاری دست بزنند به دلیل ویژگی‌ها و رفتارهای خاصی که در این اختلال حاکم است. یکی از ویژگی‌های اساسی افراد با اختلال سلوک، عدم احترام به حقوق دیگران و نقض قوانین و ارزش‌های اجتماعی است (۸). آن‌ها می‌توانند به سادگی از قوانین رد شوند و رفتارهای غیرقانونی و بزهکارانه را ترجیح دهند. همچنین، افراد با اختلال سلوک معمولاً تمایل به سودجویی و به دست آوردن منافع شخصی بر دیگران دارند. آن‌ها به سختی از فرصت‌ها و مزایایی که برای خود قابل دسترسی هستند، عبور می‌کنند و ممکن است از راه‌های غیرقانونی برای دستیابی به این هدف استفاده کنند (۱۸). عدم احساس پاسخگویی در قبال رفتارهای خلاف قوانین و نقض حقوق دیگران نیز از ویژگی‌های افراد با اختلال سلوک است. آن‌ها ممکن است به دلیل کمبود توانایی در احساس تأثیر مخرب رفتارهای خود بر دیگران، به بزهکاری دست بزنند. دیگر ویژگی‌هایی که در افراد با اختلال سلوک مشاهده می‌شود، شامل عدم ارتباط عاطفی معمول با دیگران، نقص در تشخیص و درک احساسات دیگران، و نقص در توانایی پیش‌بینی و ادراک عواقب خود و رفتارهای خود است (۱۵). این ویژگی‌ها می‌توانند منجر به انجام رفتارهای بزهکارانه و غیرقانونی شود. بنابراین در تبیین این نتایج می‌توان گفت که افراد با اختلال سلوک به دلیل عدم احترام به حقوق دیگران، تمایل به سودجویی، عدم احساس پاسخگویی در قبال رفتارهای خلاف قوانین، و وجود نقص‌های در ارتباطات عاطفی و تشخیص احساسات، ممکن است به بزهکاری دست بزنند (۱۶).

نتایج پژوهش نشان داد که بین برونگرایی با هوش اخلاقی نوجوانان، رابطه مستقیم و مثبت معنی‌داری وجود دارد. نتایج این پژوهش با نتایج پژوهش Mazlounian و Shakibaei (۲۳)، Mohagheghi و همکاران (۱۴) و Rydz و Dacka (۱۷) هم‌سو و هماهنگ بود.

در تبیین این یافته می‌توان گفت که برونگرایی به معنی تمایل فرد به تعاملات اجتماعی، جویندگی به دیگران و توجه به ارتباطات اجتماعی است (۱۷). افراد برونگرا معمولاً فعالیت‌های گروهی را ترجیح می‌دهند و به راحتی با افراد جدید ارتباط برقرار می‌کنند. آن‌ها معمولاً از تجربیات اجتماعی خود بهره‌برداری می‌کنند و قادر به درک و تشخیص احساسات دیگران هستند (۱۴). بنابراین در تبیین این نتایج می‌توان گفت که به طور کلی، برونگرایان تمایل دارند به دیگران کمک کنند، احساس همدردی کنند و ارتباطات اجتماعی خوبی برقرار کنند. از سوی دیگر، هوش اخلاقی به معنی توانایی فرد در تشخیص و درک ارزش‌ها، اصول و قوانین اخلاقی است. افراد با هوش اخلاقی معمولاً توانایی ارزیابی اخلاقی را دارند و در تصمیم‌گیری‌های خود از اصول و ارزش‌های اخلاقی استفاده می‌کنند. آن‌ها به دیگران احترام می‌گذارند و قادر به تصمیم‌گیری در مورد صحت یا ناصحیح بودن رفتارهای خود هستند. هوش اخلاقی به طور کلی به فرد کمک می‌کند تا از نظر اخلاقی صحیح عمل کند و تصمیمات اخلاقی درستی بگیرند (۲۳).

نتایج نشان داد که بین اختلال سلوک با هوش اخلاقی نوجوانان، رابطه مستقیم و منفی معنی‌داری وجود دارد. نتایج این پژوهش با نتایج پژوهش Mazlounian و Shakibaei (۲۳)، Mohagheghi و همکاران (۱۴)،

رابطه بین برونگرایی و بزهکاری نوجوانان باشد. بنابراین، این فرضیه بیان می‌کند که هوش اخلاقی فرد نقش میانجی بین برونگرایی و بزهکاری نوجوانان ندارد. به عبارت دیگر، هوش اخلاقی نمی‌تواند تأثیر مستقیمی بر رابطه بین برونگرایی و بزهکاری نوجوانان داشته باشد.

نتایج پژوهش نشان داد که بین اختلال سلوک با بزهکاری نوجوانان با نقش میانجی هوش اخلاقی، رابطه‌ای وجود نداشت. با توجه به بررسی‌های پژوهشگران، پژوهشی که به بررسی این فرضیه پرداخته باشد یافت نشد. هوش اخلاقی به عنوان یکی از ابعاد هوش‌های چندگانه، به توانایی فهم و تحلیل ارزش‌ها، ارزشمندی‌ها و اخلاقیات در فرد اشاره دارد (۲۷). بنابراین در تبیین این نتایج می‌توان گفت که در صورتی که یک نوجوان با اختلال سلوک، به طور مداوم رفتارهایی نامتناسب و تخریب‌کننده از خود نشان دهد، هوش اخلاقی نمی‌تواند به تنهایی نقش میانجی را بین این اختلال و بزهکاری نوجوانان بازی کند. زیرا بزهکاری نوجوانان تحت تأثیر عوامل متعددی قرار می‌گیرد از جمله شرایط اجتماعی، خانوادگی، روابط دوستانه و فردی. هوش اخلاقی ممکن است تنها یکی از عوامل مؤثر در این بزهکاری باشد و نتواند به تنهایی نقش میانجی را بازی کند. از طرفی دیگر، اختلال سلوک می‌تواند به عوامل روانشناختی متعددی مرتبط باشد، مانند ناتوانی در کنترل انگیزه‌ها، کاهش توانایی‌های اجرایی (مانند کنترل عصبی و تعامل اجتماعی) و ضعف در پردازش اطلاعات اجتماعی. در این موارد، هوش اخلاقی نمی‌تواند تمامی عوامل روانشناختی را که منجر به بزهکاری نوجوانان می‌شوند، تحت کنترل بگیرد. برخی نوجوانان به دلیل نیازهای رفاه اجتماعی نادرست، به بزهکاری روی می‌آورند. هوش اخلاقی ممکن است به فهم نیازهای رفاه اجتماعی نوجوان کمک کند، اما نمی‌تواند تنها به تغییر رفتار بزهکارانه آن‌ها منجر شود. بنابراین، هوش اخلاقی می‌تواند در فهم و آگاهی از اصول اخلاقی کمک کند، اما برای مقابله با بزهکاری نوجوانان، نیاز به رویکردهای چندگانه و متنوع‌تری داریم که عوامل متعددی را در نظر بگیرد.

محدودیت‌های پژوهش حاضر به دلیل استفاده از پرسش‌نامه تمام محدودیت‌های پرسش‌نامه را دارا است و همچنین نمونه پژوهش حاضر شامل نوجوانان کانون اصلاح و تربیت شهر کرمان بود از این‌رو در تعمیم نتایج پژوهش به سایر نوجوانان و بزهکاران کشور باید احتیاط شود. بر اساس نتایج این تحقیق، می‌توان پیشنهاد داد که برنامه‌های تربیتی و آموزشی توسط مدارس و خانواده‌ها برای تقویت ارتباطات اجتماعی و توانایی‌های ارتباطی نوجوانان ارائه شود. این برنامه‌ها می‌توانند مهارت‌های ارتباطی، حل مسئله، تعامل اجتماعی و قدرت تصمیم‌گیری را در نوجوانان تقویت کنند و در نتیجه برونگرایی را افزایش دهند و از بزهکاری جلوگیری کنند. نتایج تحقیق نشان داد که بین اختلال سلوک و بزهکاری نوجوانان رابطه مستقیم و مثبت وجود دارد. می‌توان پیشنهاد داد که نوجوانان با اختلال سلوک به برنامه‌های مشاوره و درمانی مراجعه کنند. این برنامه‌ها می‌توانند مهارت‌های مدیریت خشم، کنترل انگیزه‌ها، تقویت خودکنترل و ارتقای روابط اجتماعی را در نوجوانان آموزش دهند و از بزهکاری جلوگیری کنند.

نتایج مطالعه نشان داد که بین برونگرایی و هوش اخلاقی نوجوانان، رابطه مستقیم و مثبت وجود دارد. می‌توان پیشنهاد داد که در مدارس و

کربلایی و همکاران (۲۱) و Goodwin و همکاران (۲۴) هم‌سو و هماهنگ بود. در تبیین این یافته می‌توان گفت که اختلال سلوک به مجموعه‌ای از الگوها و رفتارهای ناسازگار با قوانین اجتماعی و اخلاقی اطلاق می‌شود. نوجوانانی که از اختلال سلوک رنج می‌برند، عموماً رفتارهای ناسازگاری مانند تخریب مال، تقلب، دزدی، دست‌برداری از مدارس و تنبیه نکردن از نظر اخلاقی دیگران را ارائه می‌دهند (۲۴). هوش اخلاقی، به توانایی فرد برای درک و ارزیابی ارزش‌ها و قوانین اخلاقی اشاره دارد. افراد با هوش اخلاقی بالا معمولاً از اصول اخلاقی پیروی می‌کنند و تصمیمات خود را با توجه به ارزش‌های اخلاقی می‌گیرند (۱۴). نوجوانانی که از اختلال سلوک رنج می‌برند، معمولاً هوش اخلاقی پایین‌تری دارند. این به این معناست که آنها کمتر قادر به درک و ارزیابی ارزش‌ها و قوانین اخلاقی هستند و در تصمیم‌گیری‌هایشان از اصول اخلاقی کمتر استفاده می‌کنند. علت این رابطه ممکن است به دلیل چند عامل باشد. افرادی که از اختلال سلوک رنج می‌برند، ممکن است دچار نقص در توانایی تشخیص و درک ارزش‌ها و قوانین اخلاقی باشند. همچنین، عوامل محیطی مانند تربیت و نقص‌های در محیط خانوادگی نیز ممکن است بر هوش اخلاقی نوجوانان تأثیرگذار باشد (۲۳).

نتایج پژوهش نشان داد که بین هوش اخلاقی و بزهکاری رابطه مستقیم منفی وجود دارد. به این معنی که هرچه هوش اخلاقی فرد بالاتر باشد، بزهکاری کمتری از آن فرد مشاهده می‌شود. نتایج این پژوهش با نتایج پژوهش عیسی‌نژاد و ستوده‌زاده (۲۵) و Goodwin و همکاران (۲۴) هم‌سو و هماهنگ بود. هوش اخلاقی به توانایی فرد در درک و ارزیابی ارزش‌ها و قوانین اخلاقی اشاره دارد. افرادی که هوش اخلاقی بالاتری دارند، معمولاً قادر به تصمیم‌گیری‌های اخلاقی درست‌تر و پایبندی به اصول اخلاقی هستند (۲۰). آنها در تعامل با دیگران به احترام برخورد کرده و رفتارهای ناسازگار با قوانین اجتماعی و اخلاقی را انجام نمی‌دهند (۲۵). هرچه هوش اخلاقی فرد بالاتر باشد، احتمال بزهکاری کمتری در این فرد وجود دارد. این به این معنی است که آگاهی و توانایی فرد در درک ارزش‌ها و اصول اخلاقی، و همچنین تصمیم‌گیری درست بر اساس آنها، به او کمک می‌کند تا راه‌های زندگی قانونمند و اخلاقی را انتخاب کند و از رفتارهای بزهکارانه خودداری کند (۲۴).

نتایج پژوهش نشان داد که بین برونگرایی با بزهکاری نوجوانان با نقش میانجی هوش اخلاقی رابطه‌ای وجود نداشت. با توجه به بررسی‌های پژوهشگران، پژوهشی که به بررسی این فرضیه پرداخته باشد یافت نشد. در تبیین این یافته می‌توان گفت که برونگرایی به میزان تمایل فرد به تعامل و ارتباط با دیگران اشاره دارد. افرادی که برونگرا هستند، معمولاً از تعاملات اجتماعی لذت می‌برند و به دنبال شبکه‌های اجتماعی و روابط مثبت هستند. به عبارت دیگر، آنها از فعالیت‌های گروهی و همکاری با دیگران استقبال می‌کنند (۷). بزهکاری نوجوانان به رفتارهایی اشاره دارد که در تضاد با قوانین و ارزش‌های اجتماعی و اخلاقی قرار دارد. این رفتارها می‌تواند شامل اقدامات خشونت‌آمیز، سرقت، مواد مخدر و غیره باشد (۲۶). نقش میانجی هوش اخلاقی به این معنی است که هوش اخلاقی فرد می‌تواند نقشی در تعامل بین برونگرایی و بزهکاری نوجوانان ایفا کند. به عبارت دیگر، هوش اخلاقی می‌تواند تبیین‌کننده یا تعدیل‌کننده‌ای در

بزهکاری نوجوانان، همزمان بر روی تقویت برون‌گرایی و هوش اخلاقی تمرکز شود. این برنامه‌ها می‌توانند با تقویت هر دو عامل مؤثر در کنترل رفتارهای نامطلوب و ارتقای ارزش‌ها و اصول اخلاقی، در پیشگیری از بزهکاری مؤثرتر باشند.

تشکر و قدردانی

این مقاله برگرفته از رساله دکترای نویسنده اول از دانشگاه آزاد اسلامی واحد کرمان به شماره (۴۵۷۸۹۵۱۲۳۰۱۹) بود. در جهت رعایت اصول اخلاقی، به افراد شرکت‌کننده در پژوهش اطمینان داده شد که اطلاعات کسب شده از آن‌ها محفوظ خواهند ماند و کسانی که مایل هستند از نمرات خود مطلع شوند، صرفاً نمرات خودشان در اختیارشان قرار گرفت. نویسندگان از تمامی شرکت‌کنندگان بابت همکاری در این پژوهش تشکر می‌نمایند.

سهم نویسندگان

نویسنده اول کار نگارش مقاله، نویسنده دوم تنظیم مطالب و ایده پژوهشی و نویسنده سوم تجزیه و تحلیل داده‌ها را برعهده داشته‌اند.

تضاد منافع

بدین‌وسیله نویسندگان مقاله تصریح می‌نمایند که هیچ‌گونه تعارض منافی در قبال مطالعه حاضر وجود ندارد.

خانواده‌ها تمرکز بیشتری بر آموزش و تقویت ارزش‌ها و اصول اخلاقی قرار داده شود. برنامه‌های آموزشی می‌توانند به نوجوانان کمک کنند تا مهارت‌های فردی مثل همدلی، عدالت، احترام و تصمیم‌گیری اخلاقی را تقویت کنند و در نتیجه برون‌گرایی و هوش اخلاقی را افزایش دهند. بر اساس نتایج این مطالعه، بین اختلال سلوک و هوش اخلاقی نوجوانان رابطه مستقیم و منفی وجود دارد. می‌توان پیشنهاد داد که برنامه‌های تربیتی و آموزشی برای تقویت هوش اخلاقی در مدارس و خانواده‌ها اجرا شود. این برنامه‌ها می‌توانند مهارت‌های اخلاقی و قدرت تصمیم‌گیری اخلاقی را در نوجوانان تقویت کنند و به کاهش اختلال سلوک و در نتیجه بزهکاری کمک کنند. نتایج مطالعه نشان داد که بین هوش اخلاقی و بزهکاری رابطه مستقیم منفی وجود دارد. می‌توان پیشنهاد داد که در مدارس و خانواده‌ها تمرکز بیشتری بر آموزش و تقویت هوش اخلاقی قرار داده شود. برنامه‌های آموزشی می‌توانند مهارت‌های اخلاقی مانند همدلی، عدالت، احترام و تصمیم‌گیری اخلاقی را در نوجوانان تقویت کنند و در نتیجه به کاهش بزهکاری کمک کنند. بر اساس نتایج تحقیق، بین برون‌گرایی و بزهکاری نوجوانان با نقش میانجی هوش اخلاقی رابطه‌ای وجود ندارد.

نتیجه‌گیری

بر اساس نتایج مطالعه، بین اختلال سلوک و بزهکاری نوجوانان با نقش میانجی هوش اخلاقی رابطه‌ای وجود ندارد. برای کاربرد عملی، می‌توان پیشنهاد داد که در برنامه‌های آموزشی و تربیتی برای جلوگیری از

References

- Yao X, Zhang H, Zhao R. Does trauma exacerbate criminal behavior? An exploratory study of child maltreatment and chronic offending in a sample of Chinese juvenile offenders. *Int J Environ Res Public Health*. 2022; 6;19(18):11197. **pmid:** 36141461 **doi:** 10.3390/ijerph191811197
- Azad A, Carlsson J. Identity status and narrative identity processes in female adolescents' stories about committing crimes and being convicted. *Journal of Adolescence*. 2024; 96(1):124-35. **doi:** 10.1002/jad.12261
- Gao L, Liu J, Hua S, Yang J, Wang X. Teacher-student relationship and adolescents' bullying perpetration: A moderated mediation model of deviant peer affiliation and peer pressure. *Journal of Social and Personal Relationships*. 2022;39(7):2003-21. **doi:** 10.1177/02654075221074393
- Srinivasan P, Rentala S, Kumar P. Effectiveness of aggression management training (AMT) on self-esteem, impulsivity, and aggressive behavior among adolescents residing in delinquent homes—A feasibility study from east India. *J Child Adolesc Psychiatr Nurs*. 2023; 36(2):134-44. **pmid:** 36344451 **doi:** 10.1111/jcap.12400
- Johari M, Alijani F. Comparison of personality traits and attachment style and high-risk behavior in normal adolescents with conduct disorder [in Persian]. *Applied Psychology*. 2021; 15(4): 157-78. **doi:** 10.52547/apsy.2021.222702.1092
- Kurniawan R, Supardi J, Mohamad FS. A framework for determining the big five personality traits using machine learning classification through graphology. *Journal of Electrical and Computer Engineering*. 2023;2023. **doi:** 10.1155/2023/1249004
- Flynn FJ, Collins H, Zlatev J. Are you listening to me? The negative link between extraversion and perceived listening. *Pers Soc Psychol Bull*. 2023;49(6):837-51. **pmid:** 35302428 **doi:** 10.1177/01461672211072815
- Dadkhah Kalashemi Z, Vakili S, Asaseh M, Afrooz G A, Hassanzadeh S. Surveying Personality Properties and Coping Behaviors in the Parents of Adolescents with Conduct Disorder [in Persian]. *Middle Eastern Journal of Disability Studies*. 2021; 11(1): 171-9.
- Hekmat M R, Pasha R, Borna M R, Talebzadeh Shoshtari M. The Effectiveness of Emotion Regulation Training (ERT) on reducing the Impulsivity of Adolescents with Conduct Disorder in Ahvaz Correction and Rehabilitation Center. *JPEN* 2022;9(1):47-55. **doi:** 10.22034/JPEN.9.1.47
- Hjell G, Rokicki J, Szabo A, Holst R, Tesli N, Bell C, et al. Impulsivity across severe mental disorders: a cross-sectional study of immune markers and psychopharmacotherapy. *BMC Psychiatry*. 2023;23(1):659. **pmid:** 37674162 **doi:** 10.1186/s12888-023-05154-4
- Liu S, Lithopoulos A, Zhang CQ, Garcia-Barrera MA, Rhodes RE. Personality and perceived stress during COVID-19 pandemic: Testing the mediating role of perceived threat and efficacy. *Personality and Individual Differences*. 2021;168:110351. **pmid:** 32863508 **doi:** 10.1016/j.paid.2020.110351
- Lotfi-Bejestani S, Atashzadeh-Shoorideh F, Ghafouri R, Nasiri M, Ohnishi K, Ghadirian F. Is there any relationship between nurses' perceived organizational justice, moral sensitivity, moral courage, moral distress and burnout?. *BMC Nurs*. 2023;22(1):368. **pmid:** 37803416 **doi:** 10.1186/s12912-023-01536-x
- Alizade Z, Dehghan F, Parvaneh E. Relationship between educational self-regulation & moral intelligence with academic achievement [in Persian]. *Ethics in Science and*

- Technology 2021; 16(3):159-62.
14. Mohagheghi H, Farhadi M, Rashid K, Delfan Beiranvand A. Predicting moral behavior based on moral intelligence and personality traits: The mediating role of the structure self-transcendence. *Journal of Fundamentals of Mental Health*. 2021;23(4):273-284. doi: 10.22038/jfmh.2021.18995
 15. Moazzami Sh, Dadger A. Comparison of conduct disorder and delinquency in adolescent girls of districts 5 and 13 of Tehran city with the approach of crime prevention [in Persian]. *Prevention Approach*. 2018;2(4):13-36.
 16. Sekar D, Bhuvaneswari M. A mixed method study of conduct disorder & substance abuse on law-violating behavior of children. *North American Journal of Psychology*. 2023;25(2):341-54.
 17. Dacka M, Rydz E. Personality traits and the spiritual and moral intelligence of early adulthood in Poland. *Religions*. 2023;14(1):78-86. doi: 10.3390/rel14010078
 18. Amirkhanloo A, Dousti Y, Donyavi R. Comparing the effectiveness of cognitive-behavioral therapy with emotional intelligence training on reducing aggression among adolescents with conduct disorder. *Salāmat-i-jtimā'i (Community Health)*. 2022;9(1):25-35. doi: 10.22037/ch.v9i1.31323
 19. Fatemi D, Rahimi A, Saadati M, Abbaszadeh M. The Survey of Family's Role in Delinquency of Teenagers (Case Study: Zanjan City's Teenagers). *Strategic Research on Social Problems*. 2016; 5(3): 35-50. doi: 10.22108/ssoss.2016.20960
 20. Akhlaggian Z, Latifi Z, Rezaei S. The effectiveness of training islamic life skills on moral intelligence in adoleccents [in Persian]. *Islamic Perspective on Educational Science*. 2020;7(2):117-34. doi: 10.30497/edus.2020.75356
 21. Karbalaee FS, Afrooz Gh, Raghibi M. Investigating the bacterial, personality, and intelligence features in delinquent adolescents in Sistan and Baluchestan Province [in Persian]. *Journal of Research in Educational Systems*. 2016;10(33):210-39.
 22. Gungea M, Jaunky VC, Ramesh V. Personality traits and juvenile delinquency. *International Journal of Conceptions on Management and Social Sciences*. 2017;5(1):42-6.
 23. Mazlounian S, Shakibaei B. Predicting the ethical behavior of the teachers of elementary education based on personality traits and with the mediating role of spiritual intelligence. *Journal of Occupational Psychology*. 2022; 1(3):55-68. doi: 10.30473/JPSY.2023.65436.1018
 24. Goodwin EJ, Gudjonsson GH, Morris R, Perkins D, Young S. The relationship between sociomoral reasoning and intelligence in mentally disordered offenders. *Personality and individual differences*. 2012;53(8):974-9. doi: 10.1016/j.paid.2012.07.015
 25. Esanejad O, Sotoodehzadeh M. Investigating the role of family functions and moral intelligence in teenagers' delinquency [in Persian]. *The Women and Families Cultural-Educational*, 2017;12(39):65-81.
 26. Shakeri N, Taher M, Hosseinkhanzade AA, Mohammadi Soleimani M. The effects of psychological interventions on conduct disorder in Iran: A meta-analysis [in Persian]. *Middle Eastern Journal of Disability Studies*. 2021;11:150.
 27. Kovanci MS, Atli Özbaş A. Examining the effect of moral resilience on moral distress. *Nurs Ethics*. 2023;30(7-8):1156-70. PMID: 37257852 doi: 10.1177/09697330231177420